

Over beeldvorming gesproken

Psalm 84

Lucas 18: 9-14

INLEIDING Thema

'Je krijgt nooit een tweede kans om een eerste indruk te maken' zegt een uitdrukking.

Sommige mensen krijgen zelfs niet de kans om die eerste indruk te maken: het beeld over hen staat bij voorbaat vast.

Precies van die gewoonte, om mensen nog voor we ze kennen in een hokje te zetten, maakt Jezus handig gebruik in de gelijkenis van de farizeeër en de tollenaar in Lucas 18.

Welk beeld hebben wij van elkaar en van onszelf? Wat wil Jezus ons vandaag leren?

gevaarlijke gelijkenis

Een Farizeeër staat er bij ons niet fraai op. Niemand wil zo graag genoemd worden. Het woord is gaan betekenen: huichelaar, schijnheilige. Maar het is wel zeker dat we daarmee de Farizeeën uit de tijd van Jezus wezenlijk onrecht doen.

Jezus kan soms onthutsend fel uithalen naar de Farizeeën, maar dat geeft ons nog niet het recht hen ook zo neer te zetten. Want vóór we het weten bevinden we ons zelf in de positie van die Farizeeër uit de gelijkenis en gaan we God danken dat 'wij niet zo zijn als... deze Farizeeër!'

Daaruit mag al blijken hoe bedrieglijk en gevaarlijk deze gelijkenis is om die goed te verstaan. Sinds Jezus dit verhaal verteld heeft is er een soort toeloop ontstaan naar de plaats van de tollenaar, want niemand wilde nog als een Farizeeër te boek staan. Allemaal wilden we plotseling als de zondaar, als de tollenaar, liever dan voor een Farizeeër aangezien te worden. Dat is toch eigenaardig, en kan toch niet helemaal de bedoeling van deze gelijkenis zijn.

een schijnheilige?

Want een Farizeeër is een oprechte, wetsgetrouwe Jood, die ernst maakt met zijn roeping om in gehoorzaamheid aan Gods geboden te leven, en dat midden in een wereld vol bedenkelijke praktijken. Aan die praktijken wil hij niet meedoen. Daar neemt hij afstand van. Niet zo zeer omdat hij zichzelf daar te goed voor vindt. Maar omdat hij zijn vertrouwen op de God van Israël heeft gesteld en zijn heil en vreugde zoekt in het ernstig onderhouden van Gods Wet.

Een Farizeeër is geen schijnheilige, maar hij tracht in alle eerlijkheid heilig te leven d.w.z. toegewijd aan de zaak des Heren. Daarom waait hij niet met alle winden mee. Daarom gooit hij het niet op een akkoordje met de bezetter, de Romeinen, zoals die ruimdenkende Sadduceeën dat wel doen; laat staan dat hij met Rome collaboreert en in hun dienst wil werken, zoals de tollenaars dat deden.

Wij zullen de Farizeeërs hebben te eerbiedigen vanwege hun voorbeeldige toewijding en de ernst van hun levens-heiliging. Een woord dat in evangelische kringen niet onbekend is. Niet er op los leven, maar bij alles vragen wat de wil van God is, zoals later de christenen gingen doen met hun stickers soms op de auto geplakt: WWJD what would Jesus do = wat zou Jezus doen?

Ja er is vergeving en genade, maar in de bijbel worden mensen ook opgeroepen om als 'gerechtvaardigde zondaars' zich op de weg van de levensheiliging begeven. Dat is een verder gaan met veranderen van je leven, van je denken, luisterend naar woorden die jou de wil van God en zijn plan voor jouw leven soms geleidelijk, soms met een ervaring van bekering hebben duidelijk gemaakt.

Even verderop in het verhaal is de Farizeeër voor de tollenaar een voorbeeld als hij vanuit de ontmoeting met Jezus zijn levenswandel zal veranderen. Want het kán nu toch voor hem niet bij zijn tollenaars-praktijken blijven!

zondagschoolplaatjes

Dus een beetje eerherstel kan die Farizeeër na zo veel minachting en verguizing in de beeldvorming wel gebruiken. Daar heeft hij ook wel recht op. Laten we die Farizeeër uit de gelijkenis eens nauwkeurig bekijken en beluisteren zoals hij daar staat in de tempel: Kloppen die plaatjes wel met die Farizeeër helemaal vóór in de tempel stond en die tollenaar ergens achteraf in een donker hoekje?

Dat beeld zit al vanaf de zondagschool-plaatjes vast in ons hoofd. Maar het staat nergens zo in de tekst. We hebben zelf die Farizeeër op een verhoginkje gezet, maar hij staat toch gewoon met de beide benen op de grond.

Misschien komt dat een beetje omdat we van de tollenaar lezen dat die 'van verre' (oude vertaling, in NBV 'op een afstand') stond, maar die zegswijze 'van verre' moeten we zoals in zoveel Bijbelteksten figuurlijk opvatten: *De tollenaar voelt zich een vréemde in de tempel*; hij is géén 'kind aan huis in Gods geheimen'. Hij weet zich een verre buitenstaander. Een vreemdeling in de tempel van Jeruzalem.

Zoals wij zongen: 'Wat hou ik van uw huis' ..., ja, dat klopt, ook voor de tollenaar, maar hij voelt zich er niet thuis, hij schaamt zich om wie hij is geworden, ik ben schuldig om wat ik heb gedaan....

'De Farizeeër stond en bad dit bij zichzelf: God, ik dank U dat ik niet ben zoals andere mensen, rovers, onrechtvaardigen, echtbrekers -of ook zoals deze tollenaar; ik vast twee maal per week en ik geef tienden van al mijn inkomsten.'

Is dat nu zulke hooghartige taal? Spuwt hij daarmee zijn verachting uit over al die lui die maar raak doen en er maar op los leven?

Ik zou denken dat we in die woorden van zijn gebed niet per se iets hooghartigs of venijnigs hoeven te horen. Eigenlijk zegt deze man daar toch niets mee. Hij dankt God dat hij niet een misdadiger, een onrechtvaardige, een overspelige, een tollenaar is. Hij rekent dat zichzelf niet per se als een verdienste toe of als een prestatie waarop hij prat gaat. Een farizeeër wil zo graag als een geheiligd mens leven, iemand die anders is dan anderen...

En laten we eerlijk zijn, denken we niet allemaal soms een beetje zo, van 'blij dat ik niet zo ben, dat mijn leven ánders is... maar dat zullen we niet gauw zeggen...

ánder luisteren

We kunnen vandaag ook proberen om het gebed van de Farizeeër ánders te beluisteren, op een voor ons herkenbare manier te bidden:

'O God, het scheelt geen haar of ik zou ook zo zijn geweest, als mijn wieg ergens anders had gestaan, maar ik breng u dank dat U mij voor deze zonden en misstappen tot nu toe bewaard hebt. Ik doe niet mee aan die praktijken, niet omdat ik- aan mezelf overgelaten- zo veel beter of sterker zou zijn. Maar u hebt mij geplaatst op een weg die maakte dat ik ánders mag leven. Daarom lijd ik desnoods liever honger en gebrek dan dat ik anderen het brood uit de mond stoot; daarom lijd ik liever onrecht dan dat ik onrecht bedrijf; daarom blijf ik liever alleen en ongehuwd dan dat ik iemands anders huwelijk ondermijn.

God, bewaar me voor al deze dingen waar we zo gemakkelijk in verzeild kunnen raken en die vaak ook nog onder de dekmantel van beschaving en fatsoen bedreven worden. Onder het mom van 'iedereen doet dat toch'....

Dat moet voor ons hier in de gemeente toch een alleszins aanvaardbare manier van bidden

zijn. Een stukje 'redelijke, logische eredienst', waarvan de apostel Paulus over spreekt in zijn brief aan de Romeinen (12)

En waar je om bidt daar mag je op zijn tijd ook voor danken:

-danken dat we als zijn volk in een Exodus zijn uitgeleid uit het machtsgebied van zonde en slavernij.

-dat we mogen oefenen met vallen en opstaan in de gerechtigheid van het Koninkrijk.

Ja, het is een veeg teken als we in onze gebeden niet tot danken komen, we lopen op één been als we meer vragenlijsten bij God inleveren dan danklijsten.

Het is geen goed teken als we als gemeente, als christenen ons niet meer bezinnen op wat vroeger 'wereldgelijkvormigheid' werd genoemd. Wat in de praktijk gewoon betekent dat je toch blij en opgelucht mag zijn dat je niet bent zoals mensen die alleen maar kunnen praten over geld, over spullen en over auto's.....

geen ach en wee

Maar nu moeten we ook kijken naar de positie van de tollenaar: we zijn er ook niet mee klaar als alleen 'ach en wee' over onze zonde roepen en klagen dat we niet bij machte zijn iets in onszelf of in de wereld ten goede te veranderen. Waar de farizeeër moet opletten om zich niet *op de borst te kloppen* en zich te verheffen boven anderen, moet de tollenaar uitkijken voor iets anders: dat gebaar van de tollenaar uit de gelijkenis waarmee hij zich *op de borst slaat* en zegt: 'O God, wees mij zondaar genadig!', moeten we niet eindeloos gaan herhalen.

Misschien nog eens een enkele keer herhalen, maar niet alsmaar, niet eindeloos, alsof die houding van schaamte en schuld, dat zondebesef zo hoort bij het christen-leven.

De rechtvaardiging van de zondaar, van de tollenaar in dit verhaal, betekent dat hij uit de onmacht van de zonde wordt opgericht. Wij als zondaars worden door God met al onze gebreken en ondanks zonden en tekorten in zijn dienst genomen.

Laten wij ons in zijn dienst betrekken, weten we ons welkom in Zijn huis?

Of blijven we verre, laten we onze beurt voorbij gaan, in de gemeente, in taken die je wel ziet maar denkt dat een ander het beter kan? Dat is buitengewoon onvruchtbaar en minder dan de halve waarheid van de blijde boodschap van het Evangelie.

Zeker, erkennen van je zonde is een noodzakelijk element in ons christen-zijn, want daarin wordt de 'oude mens' afgebroken. Maar tegelijk wordt de nieuwe mens erin opgericht; de nieuwe mens, die na Pinksteren mag weten, zeker mag weten dat hij wandelt in de kracht van de Geest, in een 'nieuwheid des levens'.

kerk van verstarde tollenaars

Deze gelijkenis leert ons niet, dat wie zich herkent in de tollenaar zich breed gaat maken ten koste van de Farizeeër en die als een schijnheilige gaat veroordelen.

Dat levert een kerk op van tollenaars die rustig in hun tolhuis blijven zitten en gewoon maar doorgaan met hun bedenkelijke levenswijze alsof er niets met hen gebeurt is!

Dan misschien nog liever een gemeente van rasechte Farizeeërs, die in alle eerlijkheid zeggen, zonder valse bescheidenheid zeggen dat zij met hart en ziel van Gods huis houden en Zijn Wet willen betrachten, ook al levert dat materieel en maatschappelijk weinig of niets op.

Maar het is ook waar dat de Farizeeër, de Farizeeërs van alle tijden, al die ijveraars voor gerechtigheid specifieke risico's lopen. Het zijn de risico's van het jezelf verheffen, fanatiek te worden, op anderen neer te gaan kijken en te veroordelen. Want gelukkig heb ik geen strafblad, nog geen echtscheiding in de familie, geen kinderen in de schuldsanering, enzovoort....

In het grote geschenk van God aan zijn volk in de Torah gaat het voor alles en in alles om de liefde tot God en de naaste.

IJver voor de gerechtigheid zonder liefde voor de naaste is dodelijk, is het bederf van het beste. Dan falen we op het meest wezenlijke punt van Gods Wet.

In Jezus kruisdood wordt *de tollenaar en de farizeeër in ons* begraven én mogen zij beide opstaan tot een nieuw leven in gerechtigheid. In de doop worden zowel de farizeeër als de tollenaar in ons begraven in het watergraf en omgedoopt tot mensen die mogen leven uit genade, dat betekent dat je ermee kunt leven, met die beide kanten van jezelf.

Geven van je tienden, goed doen voor wie het minder heeft dan jij, en af en toe wat vasten, wat weggeven, stilstaan bij Gods goedheid.

Zo staan al die beelden van de ander, maar zeker de beelden die we hebben van onszelf als broers en zussen, verenigd in Christus, naast elkaar voor God in Zijn heiligdom, in Zijn wereld, in Zijn kerk en zeker niet tegenover elkaar:

- de ex- tollenaar en de vrome Farizeeër,
- de overtuigde christen en wie niet meer kan geloven
- de calvinisten en de dopers
- de brave hendrik en de boef

En samen dienen en loven zij God, en daarin vinden zij hun vrede.